

TVEDESTRAND KOMMUNE

UTKAST

TIL

HANDLINGSPLAN 2016-2019

30.08.2015

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
1 INNLEDNING	3 - 4
2 UTVIKLING FOLKETALL OG AREIDSMARKED	5 - 6
• Folketallsutvikling	
• Arbeidsmarked	
3 HOVEDMÅLSETNING, HOVEDSTRAGI OG HOVEDSATSINGSOMRÅDER	6 – 8
• Hovedmålsetning	
• Hovedstrategi	
• Hovedsatsingsområder	
4 KOMMUNALET UTGIFTSNIVÅ OG KOSTRA-SAMMENLIGNINGER	9 - 14
• Sammenligninger	
• KOSTRA-tall 2014	
• Hovedstrategi for kommunalt utgiftsnivå	
5 HANDLINGSPLANENS TILTAKSDEL	15

1. Innledning

Kommunestyret har i forbindelse med utarbeidelse av planstrategien for 2012-16 vedtatt at det skal utarbeides et selvstendig dokument; Handlingsplan for 4 år, d.v.s. nå for 2016-2019. Frem til 2013 har handlingsplanen vært en noe "uklar" del av budsjett og økonomiplanen. Plan- og bygningsloven har følgende bestemmelser i § 11-1 vedrørende handlingsplanen:

Kommuneplanen skal ha en handlingsdelsom angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 44 kan inngå i handlingsdelen.

Handlingsplanen skal ta utgangspunkt i vedtatt kommuneplan, samfunnsdel 2011-23, og avklarer hvilke tiltak som skal gjennomføres i perioden 2016-19 ("Slik gjør vi det"). Hovedfokus i vedtatt samfunnsdel er videreutvikling av bokommunen Tvedestrand og hvilke grep som er viktige i planperioden, jfr. kapittel 6. Dette hovedfokuset, sammen med visjonen for kommunen; *Aktiv hverdag, trygg fremtid*, gir de tiltakene som fremkommer under begrepet "slik gjør vi det" i vedtatt samfunnsdel kapittel 7-17 (fokusområder).

Handlingsplanen vil være en selvstendig plan som gir prioriteringer og føringer for m.a. budsjett- og økonomiplanarbeidet, og hva som skal prioritere de neste 4 årene innenfor vedtatte ressursrammer. Etter plan- og bygningslovens § 11-4 skal utkast til handlingsplan legges ut til offentlig høring i minst 30 dager før den vedtas. Den skal også sendes til statlige og regionale organer. Det legges opp til at endelig utkast til handlingsplan for 2016-2019 vedtas av kommunestyret på i desember 2015, samtidig som en integrert del av budsjett for 2016 og økonomiplan for 2016-2019 vedtas. Dette for å få en sammenheng mellom planene, ambisjonsnivået og tilgjengelige ressurser.

Utkast til handlingsplan for 2016-2019 er utarbeidet med utgangspunkt i utkast til handlingsplan for 2015-2018, og vedtatt budsjett for 2015 og økonomiplan for 2015-2018, men med oppdaterte KOSTRA-tall for 2014.

I dette utkastet til handlingsplan har rådmannen i større grad lagt vekt på å frem hva som er kommunens de neste 4 årene:

1. Hovedmålsetning
2. Hovedstrategi
3. Hovedsatsningsområder

Det er i dette utkast til handlingsplan mindre grad fokus på alle de tiltakene som ligger i vedtatt Kommuneplan for 2011-2023, da mange av disse er gjennomført og under gjennomføring, samt at flere av de til en viss grad er «gått ut på dato».

Kommunen står nå etter rådmannens vurdering ved et viktig veivalg vedrørende hvorledes en skal bygge opp kommunens økonomiske handlingsfrihet og evne til fremtidige investeringer. Dette kommer tydelig frem i vedtatt budsjett for 2015 og økonomiplan for 2015-2018. Dette må gjennomføres ved *lokale tiltak*. Det kan ikke forventes noen særlig "drahjelp" fra staten, heller det motsatte, slik overføringssystemet til kommunen er bygd opp.

Det legges opp til at kommunestyret behandler utkast til handlingsplan for 2016-2019 den 08.09.15, som føringer for rådmannens arbeid med budsjett for 2016 og økonomiplan 2016-2019.

Tvedestrand den 30.08.2015

Pål Frydenberg
Rådmann

Øyvind Johannesen
Ass. rådmann

2. Utvikling av folketall og arbeidsmarked

Folketallsutvikling

Folketallsutviklingen gir indikatorer på vekstkraft og utvikling i lokalsamfunnet. Kommunens frie inntekter, skatt og rammeoverføringer, bygger i stor grad på utviklingen i folketall og sammensetning, samt beregnet utgiftsbehov, målt opp landet som helhet. Størrelsen på skatt og rammeoverføringer bestemmes ellers i stor grad av Stortinget, samt utviklingen i folketallet og samlede skatteinntekter på landsbasis.

Folketallet pr. 1.1. de 10 siste årene viser følgende utvikling for Tvedestrand:

År	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Folketall pr. 1.1.	5889	5838	5822	5874	5939	5939	5969	6019	6064	6059	6048
Folketilvekst i året	-51	-16	52	65	0	30	50	45	-5	-11	?

Folketallet i Tvedestrand har hatt en positiv utvikling i perioden 2007-2012, men en nedgang i 2013 og 2014. I 2012 var økningen på 45 personer hvor 42 var i aldersgruppen 67-79 år. I 2013 var det en nedgang i antall innbyggere med 5, mens antall personer i aldersgruppen 67-79 år økte med 45. I 2014 var det en nedgang i antall innbyggere med 11, mens antall personer i aldersgruppen 67-79 år økte med 50. De 3 siste årene har det vært en markant i økning i aldersgruppen 67-79 år. Den har de siste 3 årene ligget på over 7 % hvert år. Andel aldersgruppe 67-79 år vurdert opp mot antall innbyggere har økt fra 9,5 % i 2009 til 12,0 % i 2014. Den yrkesaktive delen av befolkningen og barn/unge har hatt en reduksjon de siste 3 årene.

Utviklingen i folketallet målt i prosent for ulike årsperioder viser følgende:

Årsperiode	2012-2013	2008-2013	2003-2013
Folketilvekst i kommunen	0,75 %	3,23 %	2,47 %
Folketilvekst i landet	1,30 %	6,60 %	11,00 %

Veksten i folketallet i kommunen vurdert opp mot veksten på landsbasis viser helt tydelig at Tvedestrand har en vesentlig lavere vekst enn landet som helhet. I 2014 var veksten på landsbasis 1,1 % og i fylket på 0,9 %. Prognose fra 2011 viser følgende folketallsfremskriving fra 2011 – 2030:

År	2011	2015	2020	2025	2030
Lav vekst	5947	5994	6034	6055	6073
Mellom vekst	5951	6029	6135	6277	6416
Høy vekst	5963	6087	6287	6538	6790

Denne reelle utviklingen viser i følge denne prognosen at kommunen ligger mellom *middels og høy vekst*.

Prognose fra 2012 viser følgende folketallsfremskriving fra 2012 – 2040:

År	2012	2040	Vekst antall
Lav vekst	6019	6466	447
Mellom vekst	6019	7268	1249
Høy vekst	6019	8439	2420

De ulike prognosene for kommunen viser at mye av veksten vil komme i *aldersgruppen 67-79 år*.

Befolkningsutviklingen i Tvedestrand kontra landet slår negativt ut for kommunens frie inntekter (skatt og rammeoverføringer). Anslagsvis får kommunen reelt redusert sine frie inntekter med *om lag 1-2 mill. kroner hvert år* som følge av svakere vekst i innbyggertallet enn landet. Dette blir da et årlig effektiviseringskrav som må tas høyde for i hver budsjettår.

Arbeidsmarked

Arbeidsmarkedet lokalt, regionalt og på landsbasis kan relativt raskt påvirke kommunens situasjon og økonomi. Økende arbeidsledighet kan gi redusert skattevekst og mer press på sosiale tjenester, eventuelt også økt utflytting fra kommunen. Norge og vår region har hatt et rimelig stabilt arbeidsmarked med lav arbeidsledighet målt opp mot resten av Europa frem til 2014. Kommunen fikk i forbindelse med den første finanskrisen høsten 2008 en relativ høy arbeidsledighet, men den har de siste årene i stor grad ligget på nivået ellers i fylket.

Arbeidsledigheten har ligget på om lag følgende i de 5 siste årene pr. årsskiftet

År	2011	2012	2013	2014	2015
Tvedestrand	4,3 %	3,2 %	4,0 %	4,0 %	4,1 %
Aust-Agder	4,0 %	3,5 %	3,6 %	4,0 %	3,7 %
Landet	3,1 %	2,8 %	2,5 %	2,6 %	3,1 %

Oversikten viser at arbeidsledigheten i Tvedestrand ligger over nivået på landsbasis og fylket, og utviklingen fra 2013 til 2015 er negativ. Dette kan indikere at arbeidsledigheten i kommunen har en stigende tendens, og har «bitt seg fast» på et nivå over 4 %. Så langt i 2015 har Aust-Agder høyest arbeidsledighet i landet. Utviklingen for landet i 2015 viser tydelig en høyere arbeidsledighet enn den vi har hatt de siste årene.

3. Hovedmålsetning, hovedstrategi og hovedsatsningsområder

Hovedkonklusjonen fra rådmannen i årsmeldingen for 2014 og 1. tertialrapport for 2015 er at kommunen må gjennomføre tiltak som reduserer kommunens utgifter eller øker inntektene med *inntil kr 10 mill.* de neste 4 årene, for å kunne til en viss grad ha en balansert kommuneøkonomi. Dette vil etter rådmannens vurdering være en svært krevende jobb, vurdert opp mot de mange omstillings- og nedstyringstiltakene som kommunen alt har gjennomført de siste årene. Kommunen har p.t. ingen frie fondsreserver, og må dekke inn underskudd fra 2013 og 2014 på samlet om lag 2,1 mill. kroner i 2015 og 2016. Dersom kommunen ikke får dekket inn underskuddet fra 2013 på om lag 1,2 mill. kroner i 2015, vil kommunen komme på Robek-lista i 2016. Rådmannens vurdering er at den økonomiske handlegriheten til kommunen er tapt ved utgangen av 2014.

Hovedmålsetning

Med utgangspunkt i vedtatt kommuneplan vil det etter rådmannens vurdering være følgende hovedmålsetning kommunen skal arbeide mot å nå:

- Attraktiv bokommune med Østre Agder som arbeidsplassregion
- En befolkningsutvikling tilnærmet lik landet

Hovedspørsmålet i denne sammenheng blir «Hva er riktig strategi i handlingsplanen for å nå disse målene?»

Hovedstrategi

Rådmannen legger opp til to alternative forslag til hovedstrategier i dette utkast til handlingsplan som kommunestyret bør ta stilling til:

- Utviklingsalternativet
- Sparealternativet

Utviklingsalternativet satser på et svært høyt kommunalt investeringsnivå innenfor prioriterte områder med fortsatt et sterkt fokus på et stramt og effektivt driftsopplegg. Dette alternativet vil etter rådmannens vurdering kreve innføring av eiendomsskatt for å dekke økte kapitalkostnader ved store låneopptak til et høyt investeringsnivå. Vedtatt økonomiplan for 2015-2018 legger dette alternativet til grunn etter rådmannens vurdering, men hvor ordet «eiendomsskatt» er byttet ut med «merinntekter/reduerte utgifter» i slutten av planperioden. Dette alternativet vil i større grad ha i seg muligheten til å nå kommunens hovedmålsetning etter rådmannens vurdering.

Sparealternativet med et svært lavt kommunalt investeringsnivå med et sterkt fokus på et stramt og effektivt driftsopplegg. Dette alternativet kan etter rådmannens vurdering muligens løses uten innføring av eiendomsskatt, men vil kunne medføre at kommunen ikke når sin hovedmålsetning. Konsekvensen kan være at kommunen får ytterligere reduksjoner i sine frie inntekter som følge av eventuell lavere befolkningsvekst, og dermed må gjøre strukturelle endringer i kommunens tjenestetilbud som ikke er ønskelig.

Begge alternativene vil kreve ytterligere effektivisering av den kommunale tjenesteproduksjonen til innbyggerne. I større eller mindre grad vil det også være behov for strukturelle endringer i kommunens tjenestetilbud. Rådmannen har lagt til grunn at

skolestrukturen i utgangspunktet *ikke* skal omfattes av punktet strukturelle endringer. Rådmannen oppfatter at det ikke er aktuelt å endre skolestrukturen i planperioden.

For begge alternativene legger rådmannen til grunn at det bør settes av en årlig buffer på *inntil 4 mill. kroner* for å bedre kommunens økonomiske handlefrihet og evne til å takle uforutsette endringer i driftsutgiftene og -inntektene. Det vil kunne bety at det meste av realveksten kommunen eventuelt får i de frie inntektene de neste 4 år vil gå med til bygge opp denne bufferen.

Hovedsatsningsområder

Rådmannen legger til grunn følgende satsningsområder for de to alternative hovedstrategiene:

Utviklingsalternativet

- Tilpasse driftsnivået til det ordinære inntektsnivået uten bruk av inntekter fra eiendomsskatt. Dette vil stille store krav til effektivisering av kommunens tjenesteproduksjon og vil på flere områder medføre strukturelle endringer i kommunens tjenestetilbud. Innfor flere av tjenesteområdene må det i enda større grad legges vekt på innovasjon og utvikling av tjenestene. Det betyr å ta i bruk ny teknologi og jobb enda smartere.
- Gjennomføre et svært høyt investeringsnivå, anslagsvis *300-400 mill. kroner* over en 4 års periode med særlig vekt på:
  - Bygging av ny og fremtidsrettet barneskole i sentrum
  - Bygging av ny og fremtidsrettet barnehage i sentrum som erstatning for 2-3 uegnete barnehagebygg i sentrum, samt for utvidet volum.
  - Bygging av ny idrettshall og sentralidrettsanlegg for ny videregående skole ved Mjåvann i samarbeid med fylkeskommunen.
  - Byløftsprosjekter som f.eks. Hovedgata/Holgata, rådhuset, Møllerbekken, havneutvikling m.m.
  - Nærings- og utviklingsprosjekter som følge av ny E 18 og regional næringsutvikling.
- Økte kapital- og driftsutgifter som følge av dette svært høye investeringsnivået dekkes med økte inntekter som innføring av eiendomsskatt fra 2017.

Sparealternativet

- Tilpasse driftsnivået til det ordinære inntektsnivået uten innføring av eiendomsskatt. Dette vil stille svært store krav til effektivisering av kommunens tjenesteproduksjon og vil på mange områder medføre strukturelle endringer i kommunens tjenestetilbud. Innfor flere av tjenesteområdene må det i enda større grad legges vekt på innovasjon og utvikling av tjenestene. Det betyr å ta i bruk ny teknologi og jobb enda smartere.
- Et svært lavt investeringsnivå uten innføring av eiendomsskatt, som vil medføre at investeringsnivået ikke kan overstige nivået kommunen betaler i avdrag pr. år. Det betyr et samlet investeringsnivå på *godt under 40 mill. kroner* i kommende 4 års periode. Dette vil etter rådmannens vurdering medføre at kommunen *ikke* kan bygge ny barneskole og ny barnehage i sentrum i planperioden. Det vil også være svært vanskelig å gjennomføre ytterligere Byløftsprosjekter utover Hovedgata/Holgata, og kommunens deltagelse i idrettshall og -anlegg ved ny videregående skole ved Mjåvann vil bli vesentlig begrenset. Tilsvarende gjelder også kommunalt engasjement i nærings- og utviklingsprosjekter som følge av ny E 18 utover det som er alt er vedtatt. Hvilke investeringer og investeringsløsninger som skal velges ved dette alternativet må avklares nærmere i budsjett- og økonomiplanprosessen.

4. KOMMUNALET UTGIFTSNIVÅ OG KOSTRA-SAMMENLIGNINGER

Sammenligninger

I Kommunal Rapport i mai 2013 kom det også frem at Tvedestrand kommune er blant de 10 mest fattige kommunene i Norge (nr. 6). I tillegg kan det opplyses at Tvedestrand kommune de siste årene har vært blant de 5 mest produktive kommunene i Norge. Etter rådmannens vurdering gir dette et rimelig korrekt bilde av kommunens status i forhold til resten av kommune Norge. Kommunal Rapport sin kommunebarometer for 2014 viser at Tvedestrand kommunen oppnår best samlet skår av alle kommunene i Aust-Agder og ligger på en 109 plass samlet på landsbasis.

Med utgangspunkt i Plan for tidlig innsats har kommunen hatt en strategi og målsetning om å jobbe på slik måte, at en setter inn ressursene og tiltakene *tidlig*, for på sikt å hindre langsiktige, uheldige, virkninger for samfunnet Tvedestrand og det enkelte menneske. Denne måten å arbeide på vil i mange tilfeller kreve "pukkelutgifter" en viss periode. Dette er en utfordring vurdert opp mot kommunens samlede økonomiske ressurser etter rådmannens vurdering. Etter rådmannens vurdering ser en nå på noen områder forbedringer i perioden 2013-2015 på ressursbruken til kommunen som følge av denne strategien. Iverksetting av ulike omstillingsprosjekter de siste årene viser også at kommunen er på «rett vei» på flere av tjenesteområdene.

Det legges opp til enn nærmere *prioriteringsdebatt* i eget formannskapsmøte i september 2015, slik som i 2013 og 2014, med utgangspunkt i m.a. hva kommunen i dag bruker sine ressurser til, og hvilke nivå kommunen ligger på i forhold til sammenlignbare kommuner (gruppe 10), fylket og landet (bruk av Kostra-tall for 2014).

KOSTRA-tall 2014

Det legges til grunn Kostra-tall 2014 for de viktigste tjenesteområdene til kommunen i den politiske prioriteringsdebatten som skal gjennomføres, nå i september 2015.

Begrepsdefinisjoner:

- Begrepet *netto driftsutgifter* betyr brutto utgifter med fratrukk av de inntekter som er knyttet til tjenesten (f.eks. brukerbetaling, gebyrer o.l.)
- Begrepet *korrigerte brutto driftsutgifter* betyr brutto utgifter for den produksjonen av kommunale tjenester som er utført med egne ansatte, og ikke kjøpt fra andre. F.eks. betyr det innenfor barnehagesektoren brutto driftsutgifter i kommunale barnehager, ikke private.

Rådmannen vil presisere at Kostra-tall gir en indikator for hvor kommunen ligger i forhold til sammenlignbare kommuner, gjennomsnittet i Aust-Agder og landet. Disse vurderingene må vurderes ut fra lokale forhold samt hva m.a. kommunen får i utgifts utjevning gjennom inntektssystemet. Denne analysen gir dermed grunnlag for å stille spørsmål og gjøre nærmere analyser av tjenesteområdet. Analysene og vurderingene gir også et grunnlag for gjøre eventuelle endringer i tjenestene og se nærmere på hvorledes de utføres og organiseres.

Det er lagt opp at følgende hovedtjenesteområder blir gjennomgått med utgangspunkt i Kostra-tall for 2014 og utvikling for kommunen for perioden 2012-2014:

Grunnskole

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelige tall for 2014		
		Tvedestrand 2012	2013		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. til grunnskolesektor, pr. innbygger 6-15 år	Prioritering	110 986	104 498	112 797	106 365	103 256	100 946
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, prosent	Dekningsgrad	11,4	8,7	9,5	8,6	8,9	8,1
Korrigerende brutto driftsutgifter til grunnskolesektor pr. elev	Produktivitet/ enhetskostnad	109 537	117 198	124 236	117 762	111 230	111 825

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 4,5 mill. mer* på grunnskolen i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 6,7 mill. mer* (netto driftsutgifter).

Barnehage

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2014		
		Tvedestrand 2012	2013		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. pr. innbygger 1-5 år i kroner, barnehager	Prioritering	99 223	105 212	121 170	122 518	130 292	129 446
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	Dekningsgrad	88,4	92,9	95,5	88,2	90,5	90,2
Korrigerende brutto driftsutg. i kroner pr. barn i kommunal barnehage	Produktivitet/ enhetskostnad	152 720	147 620	161 234	170 753	177 419	178 028

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,5 mill. mindre* på barnehage i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 3,5 mill. mindre* (netto driftsutgifter). Kommunen har en høyere andel barn 1-5 år som har barnehageplass enn både kostra-gruppe 10, Aust-Agder og landet (god barnehagedekning).

Kommunehelsetjeneste (lege, fysioterapi, helsestasjon, jordmor, kommuneoverlege, turnuslege)

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelige tall for 2014		
		Tvedestrand 2012	2013		Gj.sn. kom-gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten	Prioritering	2 149	2 235	2 490	2 207	2 215	2 285
Legeårsverk pr. 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	Dekningsgrad	13,2	13,2	13,9	10,3	10,9	10,3

Fysioterapiårverk pr. 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	Dekningsgrad	14,5	14,3	12,1	9,0	8,7	8,9
Brutto driftsutgifter pr. innbygger 0-5 år helsestasjon og skolehelsetjeneste	Produktivitet/enhetskostnad	9 076	10 095	10 856	8 459	8 251	8 143

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,7 mill. mer* på kommunehelsetjeneste i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,6 mill. mer* (netto driftsutgifter pr. innbygger).

Pleie- og omsorgstjenester (eldreomsorg, psykiatri, utviklingshemmede, rus, dagsenter m.m.)

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall Tvedestrand		Tvedestrand	Endelige tall for 2014		
		2012	2013		Gj.sn. kostragruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten	Prioritering	16 670	17 248	18 885	17 870	16 025	16 045
Netto driftsutg. pr. innbygger 80 år og over, pleie- og omsorgstjenesten	Prioritering	301 746	321 563	366 080	360 107	386 935	376 011
Netto driftsutg. pr. innbygger 67 år og over, pleie- og omsorgstjenesten	Prioritering	104 535	104 299	109 930	113 297	110 185	114 684
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	Dekningsgrad	100,0	100,0	100,0	93,3	99,1	95,0
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	Dekningsgrad	11,3	10,5	10,6	12,3	13,8	13,7
Korrigerte brutto driftsutg. pr. mottaker av hjemmetjenester (kroner)	Produktivitet/enhetskostnad	170 227	173 680	182 116	255 387	202 974	238 273
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass	Produktivitet/enhetskostnad	964 520	979 980	1 064 110	1 022 205	1 007 519	1 053 325

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 6,1 mill. mer* på pleie- og omsorgstjenester i 2014 (netto driftsutgifter *pr. innbygger*). Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 17,3 mill. mer* (netto driftsutgifter *pr. innbygger*).

Tas det utgangspunkt i *pr. innbygger 67 år og over* bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 3,5 mill. mindre* enn kostra-gruppe 10 og *inntil ca. kr. 0,3 mill. mindre* enn kommunene i Aust-Agder. Tas det utgangspunkt i *pr. innbygger 80 år og over* bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,8 mill. mer* enn kostra-gruppe 10 og *inntil ca. kr. 6,5 mill. mindre* enn kommunene i Aust-Agder.

Tallene over kan indikere at kommunen da bruker *mer* enn kostra-gruppe 10 og kommunene i Aust-Agder på pleie- og omsorgstjenester på de *under 67 år*.

Sosialtjenesten

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelige tall for 2014		
		Tvedestrand 2012	2013		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år	Prioritering	3 712	2 667	4 022	2 536	3 920	3 504
Andel sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	Dekningsgrad	7,2	7,0	6,9	...	...	4,0

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 5,3 mill. mer* på sosialtjenester i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,4 mill. mer* (netto driftsutgifter).

Barnevernstjenesten

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelige tall for 2014		
		Tvedestrand 2012	2013		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. pr. innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten	Prioritering	8 616	8 763	9 451	8 951	7 314	8 014
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	Dekningsgrad	10,6	11,2	12,1	...	...	4,8

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,7 mill. mer* på barnevernstjenester i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 3,0 mill. mer* (netto driftsutgifter).

Administrasjon

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelige tall for 2014		
		Tvedestrand 2012	2013		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. til administrasjon og styring i kroner pr. innbygger	Prioritering	4 003	3 992	4 324	3 993	4 650	4 004
Lønnsutg. administrasjon og styring i kroner pr. innbygger	Prioritering	2 291	2 268	2 508	2 971	3 002	2 829

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 2,0 mill. mer* på administrasjon i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 2,0 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

For lønnsutgifter til administrasjon og styring bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 2,8 mill. mindre* enn kostra-gruppe 10 i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 3,0 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

Eiendomsforvaltning

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvede- strand	Endelige tall for 2014		
		2012	2013		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. til eiendomsforvaltning i kroner pr. innbygger	Prioritering	3 616	3 762	4 130	3 901	4 422	4 470
Netto driftsutg. til administrasjonsbygg kroner pr. innbygger	Prioritering	165	150	151	248	433	324

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,3 mill. mer* på eiendomsforvaltning i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 1,7 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

Kultur

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvede- strand	Endelige tall for 2014		
		2012	2013		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. for kultursektoren per innbygger i kroner	Prioritering	1 429	1 246	1 188	1 555	1 936	2 009
Netto driftsutgifter til musikk- og kulturskole pr. innbygger 6-15 år	Prioritering	2 668	2 621	2 614	2 618	1 907	2 288
Netto driftsutgifter til folkebibliotek pr. innbygger	Prioritering	262	220	211	263	286	276

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr 2,2 mill. mindre* på kultur i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 4,5 mill. mindre* (netto driftsutgifter).

Kirke

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvede- strand	Endelige tall for 2014		
		2012	2013		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Netto driftsutg. for kyrkje og trossamfunn per innbygger i kroner	Prioritering	620	643	680	585	641	539

Sammenlignet med kostra-gruppe 10 bruker Tvedestrand *inntil ca. kr 0,5 mill. mer* på kirke og trossamfunn i 2014. Sammenlignet med kommunene i Aust-Agder bruker Tvedestrand *inntil ca. kr. 0,2 mill. mer* (netto driftsutgifter).

Kommunale avgifter

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelig tall for 2015		
		2013	2014		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Årsgebyr for vannforsyning (gjelder rapp.året+1)	Produktivitet/ enhetskostnad	3 150	3 150	2 870	3 218	3 014	3 313
Årsgebyr for avløpstjenesten (gjelder rapp.året+1)	Produktivitet/ enhetskostnad	4 950	4 950	5 280	3 958	4 913	3 652
Årsgebyr for avfallstjenesten (gjelder rapp.året+1)	Produktivitet/ enhetskostnad	2 710	2 760	2 900	2 420	2 918	2 647
Årsgebyr for feiing og tilsyn (gjelder rapp.året+1)	Produktivitet/ enhetskostnad	300	300	250	405	350	415
Sum årsgebyr		11 110	11 160	11 300	10 001	11 195	9 998

Saksbehandlingstid

KOSTRA nøkkeltall		Endelige tall		Tvedestrand	Endelige tall for 2014		
		2012	2013		Gj.sn. kom- gruppe 10	Gj.sn. A-Agder	Gj.sn. alle kommuner
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker med 12 ukers frist (kalenderdager)	Produktivitet/ enhetskostnad	45	37	5	---	33	38
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker med 3 ukers frist (kalenderdager)	Produktivitet/ enhetskostnad	12	16	19	28	16	20
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, vedtatt reguleringsplaner private (kalenderdager)	Produktivitet/ enhetskostnad	250	280	290	---	359	245
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, kartforretning (kalenderdager)	Produktivitet/ enhetskostnad	90	30	30	---	45	57

Hovedstrategi for kommunalt utgiftsnivå

Det legges fortsatt til grunn samme hovedstrategi for kommunalt utgiftsnivå i handlingsplanperioden som i de sist vedtatt planene:

Kommunens utgiftsnivå skal på sikt tilnærmet ligge på nivået for den kommunegruppen kommunen tilhører (gruppe 10). Sammenligningen skal også vurderes opp mot snittet for kommunene i Aust-Agder.

Målsetningen må til en viss grad korrigeres opp mot de tjenestoområdene kommunen gjennom inntektssystemet får dekt opp høyere utgifter (mer ressurskrevende innbyggere) gjennom tilskuddsdelen til utgiftsutjevningen.

5. Handlingsplanens tiltaksdel

Handlingsplanens tiltaksdel tar utgangspunkt i vedtatt kommuneplan, samfunnsdelen 2011-13, og har satt opp hvilke områder som det skal være fokus på *i perioden 2016 -2019*. Tiltaksdelen er bygd opp om «slik gjør vi det» og hvilke «grep» som er viktige å gjennomføre i planperioden 2016-2019. De alle fleste av tiltakene er gjennomført eller i ferd med å bli gjennomført. Noen er også «gått ut på dato».

Det vises derfor til vedtatt Kommuneplan for 2011-2023 som ligger på kommunens nettside for nærmere oversikt over tiltakene innenfor følgende tema:

Slik gjør vi det - Prioritering av tiltak

- Punkt 7.4. Forebygging
- Punkt 8.4. Forebygging – Kompetanseperspektiv
- Punkt 9.4. Forebygging – Kommunal bygningsmasse
- Punkt 10.4. Barnehage som sentrale byggesteiner for gode levekår
- Punkt 11.4. Skolene som sentrale byggesteiner for gode levekår
- Punkt 12.4. Likestilling i et levekårsperspektiv
- Punkt 13.4. Samhandlingsreformen
- Punkt 14.4. Omdømme og stedsutvikling
- Punkt 15.4. Kystsonen som bærebjelke for utvikling og rekreasjon
- Punkt 16.4. Lokale klima-, energi- og miljøtiltak
- Punkt 17.4. Sunn kommunal økonomi

Videreutvikling av kommunen Tvedestrand – Hvilke grep er viktige i planperioden

- Punkt 6.2. Kommunal utbyggingspolitikk
- Punkt 6.3. Samferdselsutvikling
- Punkt 6.4. Kulturell utvikling
- Punkt 6.5. Varehandel og service
- Punkt 6.6. Arbeidsplassutvikling
- Punkt 6.7. Kommunens forhold til omverdenen
- Punkt 6.8. Universell utforming
- Punkt 6.9. Samfunnsberedskap